

УДК 376:616.28

Луцько К.В., Мартинчук О.В.

**КОМПЛЕКСНА ОРГАНІЗАЦІЯ КОМПЕНСАТОРНО-КОРЕКЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ
ДІТЯМ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХОВОЇ ФУНКЦІЇ**

У статті розглядаються сучасні проблеми удосконалення змісту і компенсаторно-корекційних технологій навчання і розвитку дітей з порушеннями слухової функції. Здійснено аналіз сучасного стану навчання дітей у дошкільних та шкільних закладах. Розкрито погляди на удосконалення змісту та технологій навчання, які стосуються цілеспрямованого розвитку психічних процесів, педагогічних умов удосконалення сприймання, розвитку наочно-дійового, наочно-образного та словесно-логічного мислення. Вперше в сурдопедагогіці піднято питання про необхідність розробки технологій розвитку внутрішнього мовлення у дітей з порушеннями слухової функції, враховуючи особливості оволодіння усним мовленням, запізнілок появою ентоцентричного мовлення. Визначено технології роботи над змістом тексту, особливості сприймання та розуміння усного та писемного текстів. Увага приділена новим методам навчання, які мають компенсаторно-корекційне спрямування на розвиток сенсорних процесів.

Ключові слова: сучасні проблеми змісту освіти, компенсаторно-корекційні технології навчання, розвиток внутрішнього мовлення, розвиток психічних процесів, сенсорні системи, методи навчання.

Розвиток сучасної сурдопедагогіки ґрунтуються на досягненнях суміжних наук, новому осмисленні відомих досліджень і практичних розробок. Поява високих технологій (цифрових, комп'ютерних програм, FM-систем, кохlearних імплантів, технічних засобів навчання, слухомовленнєвих тренажерів тощо) дозволяє ставити і вирішувати нові завдання в сурдопедагогіці, спираючись на дослідження відомих вчених, їхнє розуміння об'єктивних характеристик глухоти, її сутності (Б. Мороз, В. Овсяник, І. Срібняк, Т. Шидловська та ін.) та специфіки навчально-виховного процесу (Н. Байкіна, В. Бельютков, Л. Борщевська, О. Гозова, А. Гольдберг, А. Зікеев, Д. Лебедєв, Л. Лебедєва, Т. Марчук, Е. Пущин, Ф. Рай, Т. Розанова, Б. Сермеєв, Л. Фомічова, Б. Шеремет, М. Шеремет, М. Ярмаченко та ін.).

Змістова структура пізнавальної діяльності дитини з порушеннями слуху в сучасних умовах розвитку новітніх технологій сурдотехніки, механізмів сенсорної інтеграції є системотворчою для переосмислення сильних і слабких сторін сурдопедагогіки, для визначення сучасного змісту та технологій навчання. Особливо це важливо за умов агресивного наступу на спеціальні школи жестового мовлення, яке дезорієнтує практичних працівників у визначенні пріоритетів змістової та методичної сторін навчального процесу з точки зору забезпечення успішної соціальної інтеграції осіб з порушенням слуховою функцією, можливості отримання ними у майбутньому вищої та середньої спеціальної освіти, забезпечення комфорtnого перебування у середовищі будь якої спільноти людей.

Генетично закладені особливості психіки дитини включають її задатки (здібності) та систему сприймання, які доцільно спрямовувати на активізацію пізнавальної діяльності дитини, розвиток її особистості в цілому, та зокрема сприймання, пам'яті, мислення, уяви, уявлення. Вроджені задатки та інтелект глухої дитини, функціонування системи аналізаторів у їх взаємозв'язку та взаємообумовленості значною мірою залежать від сучасного розуміння сутності компенсаторно-корекційних процесів та їх технологічного забезпечення.

Глухі діти можуть досягти високого рівня розвитку за умови, якщо сучасна сурдопедагогічна наука не лише володітиме знаннями про особливості їх розвитку, навчання, які отримані в результаті досліджень відомих вчених, в тому числі й українських (А. Гольдберг, А. Гозова, Л. Лебедєва, Н. Морозова, І. Соловйов, Ж. Шиф, М. Ярмаченко та ін.), а й використовуватиме ці здобутки, тримножуватиме їх, спираючись на наявні високі технології, зміну світоглядних позицій щодо розуміння сутності розвитку вищої психічної діяльності дитини з порушенням слухової функції, її потенційних можливостей. Відомі показники научування наповнюються новим змістом, постають інші вимоги до рівня та характеру особистісного розвитку в сучасних умовах суспільних трансформацій.

Сучасна сурдопедагогіка потребує таких змісту і механізмів компенсаторно-корекційної спрямованості навчання, які будуть пронизувати весь навчальний процес, незалежно від змісту навчального предмета чи виховного заходу. Зокрема, це стосується цілеспрямованого розвитку психічних процесів, які, з одного боку, страждають від порушення слухової функції, а з іншого, за певних педагогічних умов, здатні удосконалюватись і компенсувати розвиток особистості дитини з

порушеннями слуху, стати рушійною силою її розвитку та саморозвитку.

На нашу думку, сучасній сурдопедагогіці і сурдопсихології доцільно зробити об'єктом свого вивчення особливості формування і розвиток *внутрішнього мовлення* у дітей з порушенням слухової функції. Особливості формування і розвитку внутрішнього мовлення, шляхи та педагогічні умови його формування не були предметом дослідження сурдопедагогіки. Орієнтування на формування і розвиток внутрішнього мовлення у дітей з порушеннями слухового сприймання може відкрити новий зміст і нові технології сучасної сурдопедагогіки, що вплине на активізацію особистісного зростання таких дітей.

Як відомо, внутрішнє мовлення забезпечує чуючій дитині (дорослій людині) можливість щось висловити в усній чи писемній формі, спланувати, побудувати висловлювання, схему дій перед тим, як реалізувати їх практично (С. Максименко). У дитини з порушенням слухової функції через проблеми з розвитком усного мовлення внутрішнє мовлення формується уповільнено. Лише поодинокі випадки, зафіксовані нами в процесі дослідження, свідчать про наявність зародження егоцентричного мовлення у дітей з порушеннями слуху віком 9-10 років. Оскільки зовнішнє мовлення такої дитини часто відстає у своєму розвитку стосовно вікової норми, доцільно формувати внутрішнє мовлення, орієнтуючись не лише на розвиток зовнішнього мовлення (діалогічного та монологічного), а формувати його функціональні складові автономно. Зокрема, це стосується його планувальної функції, здатності до побудови схеми дій тощо. Як показали наші дослідження, це можливо на основі предметно-практичної діяльності дитини з порушеннями слуху, формуючи її здатність до запам'ятовування, відображення, відтворення, наслідування дій дорослих, повторення з пам'яті своїх власних дій, оволодіння варіативністю наступних дій стосовно попередніх тощо.

При вихованні дитини з порушеннями слуху, щоб забезпечити формування у неї внутрішнього мовлення, доцільно починати з оволодіння логікою практичної діяльності, зі здатності її відтворювати, усвідомлюючи механізм запам'ятовування, з формування схеми дій, їх фіксації у графічному коді тощо. Як показали наші дослідження, діти дошкільного і молодшого шкільного віку часто не відтворюють низки логічно обумовлених послідовностей дій не через труднощі їх запам'ятання, а через те, що їм не показали важливість цього процесу, не сформували механізми цієї діяльності: уміння усвідомленого спостереження послідовностей низки дій дорослого, однолітка і своєї власної, не сформували здатності до прогнозування наступних, відтворення попередніх, тих, які передували зафіксованим у наочно-дійовій та наочно-образній пам'яті. Спостереження за практичною діяльністю дорослих, розглядання серій фотографій (малюнків), які послідовно відображають моменти робочого чи вихідного дня, фрагменти побутової чи професійної діяльності дитини, її близьких дозволяє дитині з порушенням слухової функції накладати мовлення на розвинене домовленнєве (або з обмеженим володінням мовлення) логічне мислення, краще розуміти логіку діяльності, оволодівати її планувальною функцією мовлення.

Усвідомлення дитиною логіки предметно-практичної, побутової діяльності закладає підґрунтя розуміння нею змісту твору, оволодіння здатністю до перенесення засвоєних схем аналізу діяльності на аналіз та розуміння тексту: побутового, навчального та художнього; формування вміння прогнозувати розгортання практичних подій, дій, їх послідовності та перенесення цих умінь на мовленнєві явища.

Ключовими зasadами у компенсаторно-корекційній сурдопедагогіці, від яких залежить якість особистісного становлення, є, насамперед, стан та динаміка розвитку сенсорних процесів, потенційних можливостей інтелектуального розвитку, закладених генетично. Порушення діяльності одного з аналізаторів, по суті, декодує сприймання як систему, що обумовлює необхідність пошуку «обхідних шляхів» її гармонізації та використання для загального розвитку.

Говорячи про розвиток сенсорного сприймання та пов'язаної з ним сенсорної пам'яті, ми маємо на увазі не лише слухову, але й зорову і тактильну системи. Як тактильне і зорове сприймання, тактильну і зорову пам'ять у сурдопедагогіці слід розглядати у двох різновидах, які саме у своєму диференційованому вигляді мають принципово важливе значення для адекватної організації навчально-виховного процесу, розробки компенсаторно-корекційних напрямів змісту та методики навчання, технологічного забезпечення умов опанування знань, умінь та навичок дітьми з порушенням слухової функції.

Так, наші дослідження показали результативність тактильного сприймання та обстеження

предметів, мікропростору дітьми з порушенням слухової функції, що позитивно позначається на розвитку їх аналітичного сприймання, упорядковування зорового сприймання об'єктів, яке безпосередньо пов'язане із синтезом, узагальненням, іншими психічними функціями, формуванням та розвитком мовлення, пам'яті, словесно-логічного мислення [4].

У той же час специфічним різновидом тактильного сприймання є *тактильно-вібраційне сприймання мовлення*, яке активізує аналітико-сintетичну діяльність дитини, є підґрунтам для розвитку словесно-логічної пам'яті, мислення. За своєю природою тактильно-вібраційні сигнали є акустичним, що сприяє формуванню тих нервових клітин у глухої дитини, які отримують та аналізують акустичні сигнали. Дитина за допомогою вібрації сприймає важливі характеристики мовлення (ритм, довжину звучання, характер звучання: поєднання ритму наголосів та ненаголосів складів тощо), що сприяє творенню бази для розпізнавання опорних звукових, рухових (артикуляційних) образів мовленнєвих сигналів, а відтак опановує мовлення, як імпресивне, так і експресивне. Паралельно поєднаний тактильний аналіз предметів та тактильно-вібраційне сприймання мовлення, яке супроводжує обстеження предметів, активізує центральні процеси, сприяє розвиткові мовлення глухої дитини, її пам'яті, логіки мислення.

Аналогічно варто розглядати і зорове сприймання, а звідси і зорову пам'ять. Відомо, що глухі діти мають проблеми з зоровим сприйманням предметного світу (К. Вересотська, О. Гозова, М. Pay, Н. Яшкова). Використання зорового та тактильного аналізаторів при сприйманні, аналізі, обстеженні предметів, виділенні їх частин та поєднанні у єдиний чуттєвий образ сприяє формуванню у дітей з порушеннями слухового сприймання здатності до аналізу предметного світу, формуванню уявлень про цілісність предметів як системи (умови) їх функціонування, активізації розвитку логічного мислення з затратою значно менших зусиль фізичного та інтелектуального характеру. Крім того, аналітико-сintетичне сприймання предметного світу глухою дитиною є стимульним матеріалом до розвитку її мовлення, спілкування.

Різновидом зорового сприймання є, так зване, «читання з губ». Зором глухі сприймають рухи артикуляційного апарату співрозмовника при швидкоплинному усному мовленні, аналізують їх, синтезують у темпі мовця і розуміють сказане. Це теж специфічна діяльність дитини, дорослого з порушенням слухової функції, яка потребує відповідних умов формування, спеціального змісту та технологічного забезпечення. Читання з губ є інтелектуальною функцією. Тому вказати на, так звані, «видимі» фонеми важливо, але недостатньо. Є потреба у формуванні у глухої дитини навичок аналізу, синтезу, узагальнення, здатності до встановлення асоціативних зв'язків між словами у фразі, до прогнозування змісту усного мовлення та інших важливих інтелектуальних актів, швидкої реакції на рухи артикуляційного апарату тощо. Успіх такої аналітико-сintетичної діяльності особистості залежить від сполученої активності різних аналізаторних систем (зорове, слухове, тактильно-вібраційне сприймання), результативності почергового вступання їх у процес сприймання, аналізу, синтезу та розуміння мовлення: тактильно-вібраційне сприймання, далі зорове, а потім слухове.

У сучасній сурдопедагогіці, в тому числі і у вітчизняній, розробляються методики, що ґрунтуються на використанні та розвитку інтелектуального потенціалу глухої дитини у зв'язку з розвитком слухового, зорового та специфічного тактильно-вібраційного сприймання мовлення. Забезпечення ефективно поєднаного використання залишків ураженого слуху та тактильно-вібраційних відчуттів у процесі мовленнєвої діяльності сприяють формуванню у глухої дитини слухо-мовленнєвої пам'яті. Сприймання артикуляційних рухів фонем, недоступних слуху дитини, доповнює палітра акустичних сигналів і сприяє збільшенню фонетичної інформації, а відтак, зменшенню варіантів вибору змістових варіантів повідомлень та забезпеченням розуміння мовлення.

Останні дослідження в галузі акустики, психоакустики, медицини, цифрових технологій та отримані нові факти про тимчасові, спектральні і кореляційні характеристики фонової біоелектричної активності мозку людини, а також інші наукові досягнення суміжних наук, дозволяють удосконалювати сучасну методику формування мовлення у глухих дітей. Важливим фактором для ефективного формування мовлення є сприймання та розпізнавання часових та частотних характеристик фонем, тривалості пауз між ними, ритмомелодики мовлення тощо. Зокрема, кохлеарне слухопротезування дозволило по новому сприйняти відомі у психоакустиці факти: слухова система людини здатна

роздіння досить невеликі за часом інтервали між звуками, впізнавати звуки за довжиною тощо, тобто часові диференціальні характеристики, притаманні окремому звуку, складу, слову, фразі, паузі між їхнім звучанням відіграють велику роль у розпізнаванні, обробці та розумінні акустичних сигналів. Сучасні технології слухопротезування, і особливо кохлеарна імплантація, в процесі нашого дослідження, відкрили нове розуміння розвитку слухового сприймання, а конкретніше, розвитку здатності дитини чи дорослого до аналізу та інтерпретації мовленнєвих сигналів: фонем, кількості складів, складоритму слів, речень, мовленнєвого потоку.

Важливою складовою мовленнєвого розвитку дитини з порушенням слухової функції є активізація мовленнєво-рухового аналізатора. Вправи такого характеру застосовуються у роботі з дітьми на індивідуальних заняттях, але вони не пронизують увесь навчально-виховний процес. Проте, саме загальна координована рухова активність дитини, у тому числі й досконала артикуляція, є важливими чинниками розвитку психічної діяльності дитини, її мовлення (О. Мастюкова, А. Семенович, О. Цветкова та ін.).

Активізація мовленнєво-рухового аналізатора доцільна, наприклад, через спряжене промовляння дорослим і дитиною змістонесучих речень, словосполучень, важливих для успішного засвоєння змісту тексту; активізація загальнорухової сфери та м'язів обличчя, важливі для породження звуковимови, для наслідування мовлення співрозмовника, для сприймання, аналізу та розуміння змісту тексту, для формування внутрішнього мовлення дитини.

Формування здатності до сприймання усного мовлення, розуміння його змісту базується на усвідомленні складоритму слів, які входять у фразу, та опорних звуках, доступних слуховому сприйманню, артикулем, доступних зоровому сприйманню.

Запам'ятання складоритму мовлення (слів, словосполучень, фраз) сприяє кращому засвоєнню мовленнєвого матеріалу дитиною, який «накладається» на ці складоритми, а уміння перекодовувати складоритм у мовленнєві структури з орієнтацією на опорні звуки є умовою якісного сприймання мовлення, швидкою «обробки» доступних сигналів, його розуміння.

Надзвичайно важливою умовою функціонування мовленнєвої діяльності дитини з порушенням слухового сприймання є формування умінь та навичок прогнозування усного чи писемного мовлення. Вправи, які готовять цей процес, стосуються на наочно-дійовому рівні прогнозування наступних дій, а на мовленнєвому – доповнення пропущених слів, домислювання кінцевої частини фрази (речення) чи його початку. Підготовка дитини до прогнозування мовлення початково здійснюється на матеріалі словосполучень, доборі асоціантів до певного слова (пишу ЩО? лист, повідомлення, об'яву тощо).

У зв'язку з необхідністю удосконалення технологій навчання дітей з порушенням слухової функції є потреба в активізації використання відомих методів навчання та розробці нових. Так, доцільно виділити такі компенсаторно-корекційні методи, як:

— *Метод аналогії* (спрямованість навчання на усвідомлення аналогії діяльності) відомий у загальній педагогіці, зокрема в Україні, був предметом дослідження С. Бондар. Проте в сурдопедагогіці цей метод набуває, крім відомого його змісту, нових рис і механізмів реалізації в компенсації наслідків глухоти.

— *Метод поступовості в опануванні пізнавальної діяльності* ґрунтуються на забезпеченні дитині з порушеннями слуху можливості пройти всі, виділені в загальній психології, етапи становлення практичної діяльності, зокрема це: сумісна діяльність дитини та дорослого, сумісно-роздільна діяльність дитини та дорослого, а далі і самостійна діяльність дитини. Даний метод може бути реалізований у співпраці з родиною, але його зміст доцільно реалізовувати і у дошкільному навчальному закладі а іноді і у молодших класах, зокрема, в процесі предметно-практичного навчання при виконанні завдань, в позаурочний час. Цей метод дозволяє не лише засвоїти правила співпраці, а розвиває навички практичної діяльності, наочно-дійове, наочно-образне мислення, просторові орієнтації як підгрунтя оволодіння складними реченнями, сприяє розвитку самостійності дитини, яка проектується на доросле життя.

— *Метод сегментації* дозволяє розвинуті у дитини аналітико-синтетичні процеси у простий ефективний спосіб, концентрувати її увагу саме на конкретних деталях (фрагментах) цілого. Так, наприклад, при виділенні сегменту картини, малюнка, тексту, окресленого місця на ігровому майданчику

тощо, дитина концентрує свою увагу на невеликій частині цілого, детальніше аналізує його, краще запам'ятує деталі, а далі, при спогляданні цілого, синтезує зміст деталей, які споглядала, аналізувала раніше.

— *Метод парності* дозволяє дитині відштовхнутись від відмінного, щоб помітити суттєве. Наприклад, дитині пропонують два абсолютно різні малюнки або дві різні картини. При цьому увага дитини фіксується лише на одному/одній з них. Інший/інша просто знаходиться у полі зору дитини (при необхідності опису весни подаються зображення весни і зими, для аналізу нового прочитаного тексту виставляється на дошці текст, який діти вже засвоїли, опрацювали). Мимовільна увага дитини сприймає об'єкт (малюнок/картину, текст чи інший предмет), який не обговорюється на цьому уроці (у даному випадку це зображення зими, відомий текст). За таких обставин дитина краще загострює свою мимовільну увагу на відмінностях, особливостях нового, краще їх сприймає на тому зображенні (об'єкти), які є предметом вивчення та аналізу (зображення весни, нового тексту).

— *Метод маркування* має на меті виділення окремого об'єкта серед інших. Маркування дозволяє активізувати увагу, пам'ять, мислення. Відбувається, по суті, цілеспрямоване керування увагою без обтяжливих спонукань глухої дитини до запам'ятування, розгляду тощо. Виділений об'єкт об'єднає інші, що знаходяться у найближчому полі зору, стимулює діяльність дитини. Завдяки цьому краще запам'ятується інші об'єкти (знаки). Наприклад, виділена буква з поміж інших 9-и організовує сприймання останніх, що групуються навколо цієї букви, тобто цього маркованого знака (Norman, 1973, Sperling, 1959). Метод маркування органічно включає позначення класичними піктограмами членів речення, який частково реалізовано у підручнику для першого, другого класів та у комп'ютерній програмі «Живий звук» (К. Луцько, 2002), а зв'язок слів у реченні засвоюється практично. Підкреслення членів речення дозволяє глухій дитині запам'ятувати малюнки самих графічних знаків (наприклад, зображення однієї риски означає, що слово відповідає на питання хто? що?, а двох – що робить? що добив?, хвилясто – який? яка? яке? тощо), співвідносити з ними слова, подібні за характером та функцією (відповідають на ті чи інші спільні питання), самостійно робити узагальнення, упорядковувати логічні зв'язки між членами речення в своїй пам'яті, усвідомлювати подібність синтаксичних зв'язків слів у різних реченнях, інші закономірності формулування думки у власних та сприйнятих висловлюваннях.

— *Метод організації навчального матеріалу у маси* дозволяє вже на початкових етапах формувати у дитини уміння та навички сприймання, аналізу, узагальнення та усвідомлення нею універсальних мовленнєвих явищ. Про цей метод йшлося у попередніх роботах (К. Луцько, 2002), його зміст відбито у навчальних програмах з української мови для шкіл глухих (1995, 2002). Експериментальне дослідження показало ефективність об'єднання однакових мовних явищ у маси (наприклад, групування слів з однаковими ритміко-інтонаційними структурами, добір до головного слова ряду асоціантів, які відповідають на одне й те ж питання тощо). Можливість побачити схожість, типовість мовних явищ справляє позитивний вплив на формування в учнів інтелектуальної активності, її використання в процесі навчання, впевненості у своїх діях, віри в свої сили і, що найголовніше, самоповаги, самостійності.

— *Асоціативний метод* (встановлення асоціативних зв'язків між словами) передбачає добір до певного слова тих слів, які з ним вступають у логічні та смислові зв'язки. Цей метод сприяє формуванню в учнів умінь та навичок прогнозування змісту мовлення, варіативності мислення при виборі словесного відповідника отриманим та миттєво проаналізованим сигналам, розвитку пам'яті та інтелекту.

Отже, описані вище спеціальні методи навчання дітей з порушеннями слухової функції у доступній формі забезпечують їх чуттєвий та інтелектуальний розвиток, дозволяють краще зосередити увагу дитини на об'єкти, що сприймається, дати їй можливість опанувати практично аналітико-синтетичну діяльність вже у дошкільному віці, удосконалити у початкових класах, забезпечити розвиток пізнавальних процесів у подальшому, зрозуміти, якого характеру діяльності від неї очікують, на що звернути увагу, самостійно узагальнити матеріал, активізувати сприймання, пам'ять, мислення.

Сучасне розуміння комплексної допомоги дітям з порушеннями слухової функції відкриває нові можливості розвитку сурдопедагогіки, орієнтованої на дитину з її проблемами, запитами та інтересами.

Використана література

1. Актуальні питання сурдопедагогіки / Під ред. Фомічової Л.І. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003.
2. Луцько К. В. Українська мова та мовлення. 1 клас [Текст] : підруч. для школи глухих / К. В. Луцько. – К. ; Ірпінь : ВТФ "Перун", 2000. – 160 с.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія / С. Д. Максименко, В. О. Соловієнко. –К.: МАУП, 2000. – 256 с.
4. Мороз Б.С., Овсяник В.П., Луцько К.В. Корекційні технології у слухопротезуванні дітей: навч. посіб. — Київ: НВП ВАБОС, 2008. — 147 с.

References

1. Aktualni pytannia surdopedahohiky / Pid red. Fomichovoi L.I. – K.: NPU imeni M.P. Drahomanova, 2003.
2. Lutsko K. V. Ukrainska mova ta movlennya. 1 klas [Tekst] : pidruch. dla shkoly hlukhykh / K. V. Lutsko. – K. ; Irpin : VTF "Perun", 2000. – 160 s.
3. Maksymenko S. D. Zahalna psykholohiia / S. D. Maksymenko, V. O. Soloviienko. –K.: MAUP, 2000. – 256 s.
4. Moroz B.S., Ovsianyk V.P., Lutsko K.V. Korektsiini tekhnolohii u slukhoprotezuvanni ditei Navchalnyi posibnyk. — Kyiv: NVP VABOS, 2008. — 147 s.

Луцько К. В., Мартынчук Е. В. Комплексная организация компенсаторно-коррекционной помощи детям с нарушением слуховой функции.

В статье рассматриваются современные проблемы совершенствования содержания и компенсаторно-коррекционных технологий обучения и развития детей с нарушениями слуховой функции. Проведен анализ современного состояния обучения детей в дошкольных и школьных учреждениях. Раскрыты взгляды на совершенствование содержания и технологий обучения, касающихся целенаправленного развития психических процессов, педагогических условий совершенствования восприятия, развития наглядно-действенного, наглядно-образного и словесно-логического мышления. Впервые в сурдопедагогике поднят вопрос о необходимости разработки технологий развития внутренней речи у детей с нарушениями слуховой функции, учитывая особенности овладения устной речью, запоздалым появлением эгоцентрической речи. Определены технологии работы над содержанием текста, особенности восприятия и понимания устных и письменных текстов. Внимание уделено новым методам обучения, которые направлены на компенсаторно-коррекционное развитие сенсорных процессов.

Ключевые слова: современные проблемы содержания, компенсаторно-коррекционные технологии обучения, развитие внутреннего мышления, развитие психических процессов, сенсорные системы, методы обучения.

Lutsko K., Martynchuk O. Complex organisation of compensatory corrective assistance for children with breach of auditory function.

The article deals with modern problems of improvement of content and compensatory corrective teaching technologies and development of children with disorders of auditory function. The analysis of the current state of education of children in pre-school and school establishments is done. It is presented the views on improvement of learning content and technologies relating purposeful development of mental processes, pedagogical conditions of improvement of perception, development of visual-action, visual-image and verbal-logical thinking. It is the first time raised questions in Sign Language Pedagogy about the need to develop technologies of inner speech for children with disorders of auditory function, taking into account the mastery of the spoken word, belated appearance of egocentric speech. It is determined technologies of work on the content of the text, especially of perception and understanding of oral and written texts. Attention is paid to new methods of teaching, which are compensatory and corrective directing on the development of sensory processes.

Keywords: contemporary issues of educational content, compensatory and corrective learning technologies, the development of inner speech, the development of mental processes, sensory systems, teaching methods.

Стаття надійшла до редакції 28.10.2016 р.

Статтю прийнято до друку 28.10.2016 р.

Рецензент: д.п.н., аkad. Шеремет М.К.

УДК: 615.851.4:81'234.2:616.831-005.1"713"